

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО**

Кафедра сімейної медицини ФПДО

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ

СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ДЛЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ (ІНТЕРНАТУРИ)

“ЗАГАЛЬНА ПРАКТИКА – СІМЕЙНА МЕДИЦИНА”

Львів – 2023

УДК 614.2:362.17(075):378

М 545

Рекомендовано методичною комісією факультету післядипломної освіти
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
Протокол № 4 від 20 жовтня 2022 р.

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ПІДГОТУВАЛИ:
викладачі кафедри сімейної медицини ФПДО

Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

д.мед.н., професор	Соломенчук Т.М.
д.мед.н., професор	Скибчик В.А.
д.мед.н., професор	Світлик Г.В.
к.мед.н., доцент	Склярова О.Є.
к.мед.н., доцент	Капустинський О.О.
к.мед.н., доцент	Слаба Н.А.
к.мед.н., доцент	Макар О.Р.
к.мед.н., доцент	Копчак Л.М.
к.мед.н., доцент	Заремба О.В.
к.мед.н., доцент	Беш Д.І.
к.мед.н., доцент	Кисіль О.Ю.
к.мед.н., доцент	Федечко М.Й.
к.мед.н., доцент	Процько В.В.
к.мед.н., асистент	Білавка І.В.
к.мед.н., асистент	Тишко Л.О.
к.мед.н., асистент	Юзич І.А.
к.мед.н., асистент	Вірна М.М.
к.мед.н., асистент	Чнґрян Г.В.
к.мед.н., асистент	Галькевич М.П.
к.мед.н., асистент	Рак Н.О.
асистент	Климкович О.Ю.
асистент	Лабінська О.Є.
асистент	Прокоша М.І.
асистент	Луцька В.Л.
асистент	Кузь Н.Б.

Рецензенти:

Завідувач кафедри терапії № 1, медичної діагностики та гематології і трансфузіології
ФПДО ЛНМУ імені Данила Галицького, д.мед.н., професор **Скляров Є.Я.**;

Завідувач кафедри клінічної лабораторної діагностики ФПДО ЛНМУ імені Данила
Галицького, д.мед.н., професор, академік АНВО України **Лаповець Л.Є.**

Відповідальні за випуск:

Перший проректор з науково-педагогічної роботи, доцент І.І.СОЛОНИНКО
Декан факультету післядипломної освіти, доцент О.Є. СІЧКОРІЗ

УДК 614.2:362.17(075):378

© Соломенчук Т.М., 2022

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

1. Основи і принципи доказової медицини. Доказова медицина як інструмент підвищення якості в ПМСД
2. Здоровий спосіб життя та стратегія боротьби з хронічними неінфекційними захворюваннями.
3. Ведення пацієнтів похилого та старечого віку. Основи соціальної геронтології.
4. Вторинні артеріальні гіпертензії: клінічні прояви, особливості диференційної діагностики.
5. Ішемічна хвороба серця: класифікація, стратифікація ризику, алгоритм діагностики різних форм хронічної ІХС.
6. Диференційна діагностика пацієнтів з болем в грудній клітці.
7. Клінічна фармакологія антиаритмічних засобів, особливості застосування у різних клінічних випадках.
8. Інфекційний ендокардит: діагностичні критерії. Профілактичні заходи в практиці сімейного лікаря. Віддалені наслідки.
9. Хронічне обструктивне захворювання легень: визначення, етіологія, патогенез, класифікація та діагностика .
10. Диференційна діагностика кашлю. Кровохаркання та легенева кровотеча: диференціальна діагностика та невідкладна терапія.
11. Диференційна діагностика обструктивних станів
12. Інтерстиційні захворювання легень. Фіброзуючий альвеоліт. Саркоїдоз легень.
13. Клінічна фармакологія засобів, що використовуються в лікуванні захворювань органів дихання.
14. Хвороби стравоходу: функціональні езофагеальні розлади, ахалазія кардії, грижі стравохідного отвору діафрагми, ГЕРХ, пухлини стравоходу
15. Функціональні гастродуоденальні розлади: етіопатогенез, класифікація, сучасні принципи діагностики та лікування згідно Римських критеріїв
16. Цироз печінки: чинники ризику, клінічні прояви, критерії діагностики, сучасні підходи до лікування та профілактики
17. Цироз печінки та його ускладнення: критерії діагностики і алгоритм лікування
18. НАЖХП: чинники ризику, класифікація, алгоритм діагностики, лікування і профілактики
19. Ревматоїдний артрит.
20. Остеоартрит. Остеоартроз
21. Набуті вади серця: особливості ведення хворих
22. Хронічна хвороба нирок в практиці сімейного лікаря: діагностика, принципи лікування, профілактики та диспансерне спостереження.
23. Діагностика та лікування нефропатій різного генезу.
24. Анемії в практиці сімейного лікаря.
25. Онкогематологічні захворювання в практиці сімейного лікаря: класифікація, діагностика, маршрут пацієнта.
26. Класифікація, сучасний погляд на патогенез, алгоритм діагностики, особливості клінічного перебігу та лікування цукрового діабету I та II типу.
27. Критерії діагностики і алгоритм лікування найпоширеніших хвороб щитоподібної залози.
28. Алгоритм діагностики та лікування найпоширеніших захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.

Тема. ОСНОВИ І ПРИНЦИПИ ДОКАЗОВОЇ МЕДИЦИНИ. ДОКАЗОВА МЕДИЦИНА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ В ПМСД

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з основ і принципів доказової медицини.

Місце заняття

Навчальна кімната.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Походження доказової медицини.
2. Завдання доказової медицини.
3. Новизна доказової медицини.
4. Основні принципи доказової медицини.
5. Поняття про рівні доказовості А,В,С,Д.
6. Ступені рекомендацій.
7. Дизайн епідеміологічних досліджень.
8. Види наукових досліджень.
9. Фази клінічних випробувань.
10. Клінічні рекомендації.
11. Протоколи діагностики та лікування.
12. Приклади практичного застосування доказової медицини.

Практичні навички

Знати основи і принципи доказової медицини.

Вміти проводити ПМСД на засадах доказової медицини.

Самостійна робота

Вивчення рекомендованої літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Москаленко В. Ф. Методологія доказової медицини : підручник / В. Ф. Москаленко, І. Є. Булах, О. Г. Пузанова. — К. : ВСВ «Медицина», 2014. — 200 с.
2. Основні принципи доказової медицини : навчальний посібник для здобувачів ступеня доктора філософії за третім освітньо-науковим рівнем в галузі знань 22 "Охорона здоров'я" спеціальності 222 "Медицина" навчальна дисципліна "Сучасна кардіологія" / В. Д. Сиволап, С. М. Кисельов, Д. А. Лашкул. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. – 208 с.
3. Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / редА. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.
4. Marik P.E. Evidence-Based Critical Care / P.E. Marik – Springer International Publishing, 2015. – 835 p.
5. Mikisek I. Evidence Based Management / I. Mikisek – Gabler Verlag, 2015. – 131 p.
6. Prasad K. Fundamentals of Evidence Based Medicine / K. Prasad – Springer India, 2014. – 154 p.

Тема. ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ТА СТРАТЕГІЯ БОРОТЬБИ З ХРОНІЧНИМИ НЕІНФЕКЦІЙНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з приводу здорового способу життя. Ознайомитися із сучасними методиками виявлення, оцінки і корекції факторів ризику розвитку неінфекційних захворювань (НІЗ).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 3 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Валеологічні методи діагностики індивідуального здоров'я.
2. Чинники здоров'я людини.
3. Формування здорового способу життя людини.
4. Опитування з самооцінки здоров'я.
5. Визначення біологічного віку.
6. Показники фізичної тренуваності.
7. Моніторинг факторів ризику та стану здоров'я.
8. Класифікація факторів ризику НІЗ.
9. Модифіковані фактори ризику.
10. Модифікація способу життя.
11. Принципи здорового харчування.
12. Моделі раціонів харчування.
13. Боротьба зі шкідливими звичками.
14. Боротьба з надвагою.
15. Профілактика гіподинамії.

Практичні навички

Знати сучасні методи профілактики та лікування найбільш поширених НІЗ.

Вміти проводити опитування з самооцінки здоров'я.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Формування здорового способу життя. Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи студентів з дисциплін «Фізичне виховання», «Фізична культура», «Управління професійною працездатністю» (для студентів усіх спеціальностей Академії та НПП) / Харк. нац. акад. міськ. г-ва.; уклад: О.Є. Вашев, В. М. Клочко. - Х.: ХНАМГ, 2009. – 44 с.
2. Охорона громадського здоров'я: Управлінські аспекти: Навч. посіб. /Л.Жаліло, І.Солоненко та ін. Кер. авт.кол. Л.Жаліло.-К.: Вид-во УАДУ, 2001. -144 с.
3. Формування здорового способу життя: Навч. посіб. для слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців / О. Яременко, О.Вакуленко, Л.Жаліло, Н.Комарова та ін. - К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. - 232 с.
4. Профілактична медицина як основа діяльності сімейного лікаря: навчально-методичний посібник до практичних занять та самостійної роботи студентів VI курсу з дисципліни «Загальна практика - сімейна медицина» / Н. С. Михайловська, Т. В. Олійник. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2017. – 177 с.
5. Сімейна медицина : в 3-х т.: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. М. Гиріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.] ; за ред.: О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – Київ : Медицина, 2013. – Кн. 1: Загальні питання сімейної медицини. – 671 с.
6. Внутрішня медицина: poradnik лікарю загальної практики : навч. посіб. для студ. лікарів-інтернів, слухачів вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / А. С. Свінціцький, О. О. Абрагамович, П. М. Боднар [та ін.] ; за ред. А. С. Свінціцького. – Київ : Медицина, 2014. – 1271 с.
7. Сімейна медицина : Підручник /За ред проф В.Б. Гошинського ,проф Л.М.Бабінець ,проф Є.М.Стародуба – Тернопіль :ТДМУ «Укрмедкнига»,2014. – 1154 с.

Тема. ВЕДЕННЯ ПАЦІЄНТІВ ПОХИЛОГО ТА СТАРЕЧОГО ВІКУ. ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ GERONTOLOGII

Мета і завдання

Вдосконалити знання лікарів-інтернів про особливості ведення пацієнтів похилого та старечого віку й основи соціальної геронтології.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Основні поняття сучасної геронтології.
2. Наукові напрями сучасної геронтології.
3. Профілактика передчасного старіння.
4. Вікові аспекти клінічної фармакології.
5. Вікові аспекти дієтології.
6. Вікові зміни різних систем організму в осіб похилого та старечого віку.
7. Особливості перебігу захворювань в осіб похилого та старечого віку.
8. Основи соціальної геронтології.

Практичні навички

Знати основні принципи ведення пацієнтів похилого та старечого віку.

Вміти орієнтуватися в принципах організації медичної допомоги особам старших вікових груп.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціальна геронтологія. Малахова Ж.Д., Лисенко В.І. Олді-Плюс. 194 с.
2. Геронтопсихологія: підручник / І.М. Ушакова. – Х.: НУЦЗУ, 2014. – 236 с.
3. Сімейна медицина : в 3-х т.: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. М. Гиріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.] ; за ред.: О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – Київ : Медицина, 2013. – Кн. 1: Загальні питання сімейної медицини. – 671 с.
4. Внутрішня медицина: poradnik лікарю загальної практики : навч. посіб. для студ. лікарів-інтернів, слухачів вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / А. С. Свінціцький, О. О. Абрагамович, П. М. Боднар [та ін.] ; за ред. А. С. Свінціцького. – Київ : Медицина, 2014. – 1271 с.
5. Сімейна медицина : Підручник /За ред проф В.Б. Гощинського ,проф Л.М.Бабінець ,проф Є.М.Стародуба – Тернопіль :ТДМУ «Укрмедкнига»,2014. – 1154 с.

Тема. ВТОРИННІ АРТЕРІАЛЬНІ ГІПЕРТЕНЗІЇ: КЛІНІЧНІ ПРОЯВИ, ОСОБЛИВОСТІ ДИФЕРЕНЦІЙНОЇ ДІАГНОСТИКИ

Мета і завдання

Поглибити знання щодо критеріїв діагностики вторинних артеріальних гіпертензій. Удосконалити вміння та навички аналізу дані лабораторних та інструментальних обстежень для диференційної діагностики у пацієнтів із вторинними артеріальними гіпертензіями.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, амбулаторні карти, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Основні групи вторинних артеріальних гіпертензій, динаміка виявлення.
2. Ураження нирок та ниркових артерій, що супроводжуються розвитком АГ: гломерулонефрит: клініка та діагностика.
3. Хронічний пієлонефрит: механізм розвитку АГ, особливості діагностики.
4. Синдром Конна: поширеність і характер АГ, діагностика.
5. Феохромоцитома: клінічна картина, критерії хворих для скринінгу, лабораторні тести, топічна діагностика.
6. Синдром Кушинга і акромегалія: особливості діагностики.
7. АГ, зумовлені порушенням функції щитоподібної залози.
8. Гемодинамічні АГ: коарктація аорти, недостатність аортального клапана.
9. АГ, зумовлені системними васкулітами.
10. АГ, зумовлені неврологічними захворюваннями.
11. АГ, що виникають на фоні прийому медикаментів, наркотичних речовин та харчових компонентів.

Практичні навички

Вміти своєчасно проводити діагностику, диференціальну діагностику, скласти план обстеження хворого, визначити тактику ведення пацієнтів із вторинними артеріальними гіпертензіями в амбулаторних умовах;

Самостійна робота

1. Вивчення тематичної літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. 2018 ESC/ESH Guidelines for the management of arterial hypertension.
2. Unger T., Borghi C., Charchar F. et al. (2020) 2020 International Society of Hypertension Global Hypertension Practice Guidelines. Hypertension, 75(6): 1334–1357. doi: 10.1161/HYPERTENSIONAHA.120.15026.
3. Наказ МОЗ України від 24.05.2012 р. №384 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при артеріальній гіпертензії». Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги "Артеріальна гіпертензія".
4. Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Практичні аспекти сучасної кардіології. 3-тє вид. доповн. і виправл. Львів: Бона, 2022. – 540 с.
5. Практичні аспекти сучасної кардіології (2-е видання) Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. – Видавництво «Мс», 2019. – 423 с.
6. Кардіологія для сімейних лікарів: навчальний посібник. Є.Х. Заремба, Ю.Г. Кияк, Л.Я. Бабиніна та ін.; за ред. Є.Х. Заремби. – К.: Поліграфіст, 2011. - 532 с.
7. Рекомендації з диференційної діагностики артеріальних гіпертензій, Київ, 2014.- 64 с.
8. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019 1. – 960с.

Тема. ШЕМІЧНА ХВОРОБА СЕРЦЯ: КЛАСИФІКАЦІЯ, СТРАТИФІКАЦІЯ РИЗИКУ, АЛГОРИТМ ДІАГНОСТИКИ РІЗНИХ ФОРМ ХРОНІЧНОЇ ІХС

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з класифікації, стратифікації ризику, алгоритму діагностики різних форм хронічної ІХС.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження при різних формах хронічної ІХС, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіопатогенез ІХС.
2. Класифікація ІХС.
3. Стратифікація ризику ІХС.
4. Алгоритм діагностики різних форм ІХС.
5. Характеристика больового синдрому при різних формах ІХС.
6. Методи фізикального обстеження пацієнтів з ІХС.
7. Лабораторні методи обстеження пацієнтів з ІХС.
8. Інструментальні методи обстеження пацієнтів з різними формами ІХС.

Практичні навички

Знати класифікації, алгоритм діагностики різних форм хронічної ІХС.

Вміти своєчасно діагностувати пацієнтів з хронічною ІХС, проводити стратифікацію ризику і володіти алгоритмом діагностики різних форм хронічної ІХС.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ МОЗ від 23.12.2021 № 2857 "Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Стабільна ішемічна хвороба серця".
2. Наказ МОЗ від 15.09.2021 № 1952 "Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації "Гострий коронарний синдром без елевації сегмента ST".
3. Наказ МОЗ від 13.06.2016 № 564 "Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Профілактика серцево-судинних захворювань".
4. Рекомендації Європейського товариства кардіологів 2020 р. щодо лікування пацієнтів з гострим коронарним синдромом без стійкої елевації сегмента ST (<https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehaa895>).
5. Guidelines in review: Comparison of ESC and ACC/AHA guidelines for the diagnosis and management of patients with stable coronary artery disease / J. Joseph, A. Velasco, F.G. Hage, E. Reyes. – Journal of Nuclear Cardiology, 2018. – Vol. 25, Issue 2, P. 509–515.
6. 2017 ESC guidelines for the management of acute myocardial infarction in patients presenting with ST-segment elevation / European Heart Journal, 2017. – Vol. 39, P. 119-177.
7. 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes: The Task Force for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes of the European Society of Cardiology (ESC) / J. Knuuti, W. Wijns, A. Saraste, et al. *European Heart Journal*, 2020. – Vol. 41, Issue 3, P. 407–477.
8. Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Практичні аспекти сучасної кардіології. 3-тє вид.дповн. і виправл. Львів: Бона, 2022. – 540 с.

Тема. ДИФЕРЕНЦІЙНА ДІАГНОСТИКА ПАЦІЄНТІВ З БОЛЕМ В ГРУДНІЙ КЛІТЦІ

Мета і завдання

Удосконалити теоретичні знання і практичні навички з питань діагностики та диференціальної діагностики симптомів у пацієнтів з болем в грудній клітці. Підкреслити важливість своєчасної діагностики та лікування при больовому синдромі в ділянці серця, який може свідчити про високий ступінь ризику виникнення інфаркту міокарда та його ускладнень, а також раптової смерті.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір ЕКГ, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Причини болей в грудній клітці.
2. Патолофізіологія болей в грудній клітці.
3. Діагностика болей в грудній клітці.
4. Класифікація болю в грудній клітці.
5. Характер больового синдрому при інфаркті міокарда.
6. Характер больового синдрому при стабільній і нестабільній стенокардіях.
7. Характер болей в грудній клітці при захворюваннях хребта, ребер, м'язів, міжреберних нервів.
8. Характер болю в грудній клітці при захворюваннях плеври.
9. Характер болю в грудній клітці при при міокардитах, перикардитах, ураженнях аорти.
10. Характер болю в грудній клітці при ураженнях органів травлення.
11. Характер болю в грудній клітці невротичного генезу.

Практичні навички

Знати основні причини, клінічні прояви, діагностичні критерії хвороб, які супроводжуються болем у грудній клітці.

Вміти проводити диференціальну діагностику болей в грудній клітці. На основі особливостей больового синдрому вчасно діагностувати гострий інфаркт міокарда, розширюючи аневризму аорти.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.
2. Протоколи надання медичної допомоги за спеціальністю "Кардіологія"/ Наказ МОЗ України № 436 від 03.07.2006 р.
3. Денесюк В.І. Внутрішня медицина: підруч. для студентів закладів вищ. мед. освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипл. освіти на основі рекомендацій доказової медицини / В.І. Денесюк, О.В. Денесюк; за ред. В.М. Коваленко. – 3-тє вид, перероб. і допов. – Київ: Моріон, 2019. – 959 с.
4. Коваленко В.М. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
5. Внутрішня медицина: порадник лікарю загальної практики: навчальний посібник / А.С. Свінціцький, О.О. Абрагамович, П.М. Боднар [та ін.]; за ред. А.С. Свінціцького. – К.: ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с.

6. Сімейна медицина: в 3-х т.: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. М. Гиріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.] ; за ред.: О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – Київ : Медицина, 2013. – Кн. 1: Загальні питання сімейної медицини. – 671 с.
7. Сімейна медицина: У 5 т. Т. 1. Внутрішні хвороби: у 2 кн. Кн. 2. Хвороби органів травлення. Хвороби нирок і сечовивідних шляхів. Хвороби органів кровотворення. Експертиза працездатності при патології внутрішніх органів / під ред. В. Г. Передерія, Є. Х. Заремби.- К. : Здоров'я, 2006.- 568 с.
8. <https://www.journalpulmonology.org/>

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ АНТИАРИТМІЧНИХ ЗАСОБІВ, ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ У РІЗНИХ КЛІНІЧНИХ ВИПАДКАХ

Мета і завдання

Поглибити знання про механізм дії, покази, протипокази до застосування антиаритмічних препаратів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, схеми лікування, інструкції препаратів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація антиаритмічних препаратів.
2. Механізм дії антиаритмічних препаратів.
3. Фармакокінетичні властивості антиаритмічних препаратів.
4. Терапевтичне застосування антиаритмічних препаратів.
5. Побічні ефекти антиаритмічних препаратів.
6. Взаємодія антиаритмічних препаратів.
7. Ускладнення при застосуванні антиаритмічних препаратів.
8. Особливості застосування антиаритмічних препаратів у різних клінічних випадках.

Практичні навички

Знати механізм дії, покази, протипокази до застосування антиаритмічних і антиангіальних препаратів.

Вміти ефективно призначати антиаритмічні і антиангіальні препарати, враховуючи покази, протипокази, супутню патологію.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І.В. Коваль, Т. В. Казанюк.– Вид. 8-ге, випр. та доопрац.– Медицина, 2018.– 552 с.
2. Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак [та ін.]; За ред. І. С. Чекман.– Вид. 4-ге, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2017.– 786 с.
3. Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2017. – 416 с.
4. Скибчик В.А. Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології / В.А. Скибчик, Я.В. Скибчик // К.: ТОВ "Люди в білому", 2014. – 154 с.
5. Клінічна фармакологія: Підручник / О.М. Біловол, О.Ф. Возіанов, І.К. Латогуз, В.Ф. Москаленко, А.Я. Циганенко; За ред. О.М. Біловола, І.К. Латогуза і А. Я. Циганенка: У 2 т. – К.: Здоров'я, 2005. – Т.1.- 608 с.; Т.2 – 684 с.
6. Essentials of Medical Pharmacology by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.

Тема. ІНФЕКЦІЙНИЙ ЕНДОКАРДИТ: ДІАГНОСТИЧНІ КРИТЕРІЇ. ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ В ПРАКТИЦІ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ. ВІДДАЛЕНІ НАСЛІДКИ

Мета і завдання

Вдосконалити знання лікарів-інтернів з принципів діагностики і профілактики віддалених наслідків інфекційного ендокардиту.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, архівні ЕКГ, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія та фактори ризику розвитку інфекційного ендокардиту.
2. Патогенетичні фази інфекційного ендокардиту.
3. Діагностичні критерії інфекційного ендокардиту.
4. Основні лабораторні та інструментальні методи діагностики інфекційного ендокардиту.
5. Варіанти клінічного перебігу та клініко-морфологічні фази інфекційного міокардиту.
6. Диференціальна діагностика інфекційного ендокардиту.
7. Ускладнення інфекційного ендокардиту.
8. Позакардіальні ураження при інфекційному ендокардиті.
9. Віддаленні наслідки інфекційного ендокардиту.
10. Профілактика інфекційного ендокардиту.
11. Протирецидивна терапія.

Практичні навички

Знати особливості перебігу інфекційного ендокардиту, його причини та наслідки.

Вміти розпізнати інфекційний ендокардит на основі скарг, даних анамнезу, результатів лабораторно-інструментальних досліджень і застосовувати сучасні методи профілактики віддалених наслідків інфекційного ендокардиту.

Самостійна робота

1. Вивчення тематичної літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клінічний протокол надання медичної допомоги хворим на інфекційний ендокардит нативних та штучних клапанів серця. / Наказ МОЗ України від 03.11.2008 № 622.
2. Скибчик В.А. Практичні аспекти сучасної кардіології / В.А. Скибчик, Т.М. Соломенчук. – Видання 2, доповнене. – Львів: Мс, 2019. – 424 с.
3. Коваленко В.М. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
4. Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2017. – 416 с.
5. Коваленко В.М. Профілактика, діагностика та лікування інфекційного ендокардиту. рекомендації робочої групи з хвороб міокарда, перикарда, ендокарда та клапанів серця Асоціації кардіологів України/ В.М. Коваленко, О.Г. Несукай, Г.В. Книшов та ін.// Український кардіологічний журнал. - 2015. - №6 - с.11 - 24.
6. Кардіологія для сімейних лікарів: навчальний посібник. Є.Х. Заремба, Ю.Г. Кияк, Л.Я. Бабиніна та ін.; за ред. Є.Х. Заремби. – К.: Поліграфіст, 2011. - 532 с.
7. Настанова з кардіології / За ред. В.М. Коваленка. – Київ: Моріон, 2009. – 1368 с.

Тема. ХРОНІЧНЕ ОБСТРУКТИВНЕ ЗАХВОРЮВАННЯ ЛЕГЕНЬ: ВИЗНАЧЕННЯ, ЕТІОЛОГІЯ, ПАТОГЕНЕЗ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ДІАГНОСТИКА

Мета і завдання

Вдосконалити знання з питань етіології, патогенезу, класифікації, клініки, діагностики пацієнтів з ХОЗЛ.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення, кабінет функціональної діагностики.

Час – 2 год

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, архівні рентгенограми, спірограми, пневмотахограми, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення та етіопатогенез ХОЗЛ
2. Основні причини загострень ХОЗЛ.
3. Основні суб'єктивні та об'єктивні ознаки ХОЗЛ.
4. Клінічна картина та перебіг ХОЗЛ.
5. Лабораторні методи дослідження пацієнта з ХОЗЛ.
6. Інструментальні методи дослідження пацієнта з ХОЗЛ.
7. Діагностичні критерії ХОЗЛ.
8. Диференційна діагностика ХОЗЛ.

Практичні навички

Знати класифікацію та критерії діагностики ХОЗЛ.

Вміти провести діагностику ХОЗЛ.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.
2. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є.Я. Склярова, М.А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
3. Стандарти ведення пацієнтів із захворюваннями органів дихання у загальнолікарській практиці. – Полтава : Дивосвіт, 2018. – 252 с.
4. Яковлева О.О, Біктіміров В.В, Семененко І.Ф. Тактика вибору антибіотиків – Вінниця: Нова книга, 2010. – 200 с.
5. Сімейна медицина у 5 т. / За ред. Є.Х.Заремби // К.: Здоров'я. – 2009. – 703 с.
6. Козачок М.М., Висотюк Л.О., Селюк М.М. Клінічна пульмонологія. Посібник. - К., 2005. - 436с.
7. Сімейна медицина / За редакцією проф. Є.М. Стародуба. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 810 с.
8. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів / За ред. д-ра мед. Наук, проф. Мостового. – Вінниця: ДП ДКФ, 2005. – 480 с.

Тема. ДИФЕРЕНЦІЙНА ДІАГНОСТИКА КАШЛЮ. КРОВОХАРКАННЯ ТА ЛЕГЕНЕВА КРОВОТЕЧА: ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ДІАГНОСТИКА ТА НЕВІДКЛАДНА ТЕРАПІЯ

Мета і завдання

Навчитися проводити диференційний діагноз захворювань органів дихання, які супроводжуються кашлем, кровохарканням та кровотечею. Навчитися своєчасно встановлювати клінічний діагноз та надавати невідкладну допомогу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, медичне обладнання для діагностики та надання невідкладної допомоги, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація кашлю за характером, тривалістю, перебігом.
2. Основні види та причини кашлю у дорослих.
3. Причини та ведення гострого кашлю.
4. Причини та ведення підгострого кашлю.
5. Причини та ведення хронічного кашлю.
6. Симптоматичне лікування. Витяги з клінічних рекомендацій щодо лікування хронічного кашлю.
7. Основні причини кровохаркання.
8. Діагностичні критерії кровохаркання.
9. Принципи діагностики та лікування кровохаркання.
10. Етіологія легеневої кровотечі.
11. Діагностика та диференційна діагностика легеневої кровотечі.
12. Принципи надання невідкладної допомоги при легеневій кровотечі.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та надання допомоги при кашлі, кровохарканні та легеневій кровотечі.

Вміти діагностувати і проводити диференційну діагностику кашлю, кровохаркання й кровотечі; вміти призначити відповідне лікування та надавати невідкладну допомогу при загрозливих для життя станах.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стандарти ведення пацієнтів із захворюваннями органів дихання у загальнолікарській практиці. – Полтава : Дивосвіт, 2018. – 252 с.
2. Невідкладні стани в клініці внутрішніх хвороб : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 2. Пульмонологія, нефрологія, алергологія, гематологія та гастроентерологія / Л. Н. Приступа, В. Г. Псарьова, В. В. Лаба та ін. ; за заг. ред. д-ра мед. наук, проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 219 с.
3. Козачок М.М., Висотюк Л.О., Селюк М.М. Клінічна пульмонологія. Посібник. - К., 2005. - 436с.
4. Сімейна медицина у 5 т. / За ред. Є.Х. Заремби // К.: Здоров'я. – 2009. – 703 с.
5. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів / За ред. д-ра мед. Наук, проф. Мостового. – Вінниця: ДП ДКФ, 2005. – 480 с.
6. Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.
7. Уніфікований клінічний протокол первинної медичної допомоги дорослим та дітям "Гострі респіраторні інфекції". Наказ МОЗ України від 16.07.2014 № 49.
8. Global Strategy for the Diagnosis, Management and Prevention (GINA), 2017.
9. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах. Кашель. 2015.
10. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах. Грип та гострі респіраторні інфекції. 2014.

Тема. ДИФЕРЕНЦІЙНА ДІАГНОСТИКА ОБСТРУКТИВНИХ СТАНІВ

Мета і завдання

Навчитися проводити диференційний діагноз захворювань органів дихання, які супроводжуються бронхообструктивним синдромом, ставити клінічний діагноз та освоїти основні методи терапії та профілактики.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, пікфлоуметр, спірометр, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Бронхообструктивний синдром, клінічні прояви, генез.
2. Провідні клінічні симптоми та синдроми при бронхіальній астмі.
3. Особливості перебігу бронхіальної астми у дітей в залежності від ступеню тяжкості та рівня контролю.
4. Дані лабораторних та інструментальних досліджень при бронхіальній астмі.
5. Диференційна діагностика бронхіальної астми та синдрому бронхіальної обструкції.
6. Тактика ведення хворого при різних клінічних варіантах перебігу бронхообструктивного синдрому та його ускладненнях.
7. Надання невідкладної допомоги при приступі задишки та астматичному статусі.
8. Профілактика бронхіальної астми, бронхообструктивного синдрому.

Практичні навички

Знати причини, особливості діагностики обструктивних станів.

Вміти діагностувати і проводити диференційну діагностику обструктивних станів. Вміти призначати відповідні схеми лікування при обструктивних станах.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Протоколи надання медичної допомоги хворим з пухмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.
2. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної спеціалізованої медичної допомоги "Бронхіальна астма". Наказ МОЗ 08 жовтня 2013 року № 868.
3. Уніфікований клінічний протокол первинної медичної допомоги дорослим та дітям "Гострі респіраторні інфекції". Наказ МОЗ України від 16.07.2014 № 49.
4. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах. Грип та гострі респіраторні інфекції. 2014.
5. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах. Кашель. 2015.
6. Денисюк В.І. Внутрішня медицина: підруч. для студентів закладів вищ. мед. освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипл. освіти на основі рекомендацій доказової медицини / В.І. Денисюк, О.В. Денисюк; за ред. В.М. Коваленко. – 3-тє вид, перероб. і допов. – Київ: Моріон, 2019. – 959 с.
7. Коваленко В.М. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
8. Стандарти ведення пацієнтів із захворюваннями органів дихання у загальнолікарській практиці. – Полтава : Дивосвіт, 2018. – 252 с.
9. Global Strategy for the Diagnosis, Management and Prevention (GINA), 2017.

Тема. ІНТЕРСТИЦІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ ЛЕГЕНЬ. ФІБРОЗУЮЧИЙ АЛЬВЕОЛІТ. САРКОЇДОЗ ЛЕГЕНЬ

Мета і завдання

Удосконалити знання з етіології, патогенезу, класифікації, діагностики, лікування та профілактики інтерстиційних захворювань легень, фіброзуючого альвеоліту та саркоїдозу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія і патогенез інтерстиційних захворювань легень.
2. Особливості діагностики інтерстиційних захворювань легень.
3. Основні принципи лікування та профілактики інтерстиційних захворювань легень.
4. Етіопатогенез фіброзуючого альвеоліту.
5. Критерії діагностики фіброзуючого альвеоліту.
6. Принципи лікування та профілактики фіброзуючого альвеоліту.
7. Етіопатогенез саркоїдозу легень.
8. Діагностичні критерії саркоїдозу.
9. Принципи лікування та профілактики саркоїдозу.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та принципи лікування інтерстиційних захворювань легень, фіброзуючого альвеоліту та саркоїдозу.

Вміти своєчасно діагностувати інтерстиційні захворювання легень, фіброзуючий альвеоліт та саркоїдоз.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.
2. Денисюк В.І. Внутрішня медицина: підруч. для студентів закладів вищ. мед. освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипл. освіти на основі рекомендацій доказової медицини / В.І. Денисюк, О.В. Денисюк; за ред. В.М. Коваленко. – 3-тє вид, перероб. і допов. – Київ: Моріон, 2019. – 959 с.
3. Коваленко В.М. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
4. Стандарти ведення пацієнтів із захворюваннями органів дихання у загальнолікарській практиці. – Полтава : Дивосвіт, 2018. – 252 с.
5. Global Strategy for the Diagnosis, Management and Prevention (GINA), 2017.

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ ЗАСОБІВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В ЛІКУВАННІ ЗАХВОРЮВАНЬ ОРГАНІВ ДИХАННЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання з клінічної фармакології засобів, що використовуються в лікуванні захворювань органів дихання.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему .

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Клінічна фармакологія стимуляторів дихання центральної дії.
2. Клінічна фармакологія стимуляторів дихання рефлекторної дії.
3. Клінічна фармакологія протикашльових засобів центральної дії.
4. Клінічна фармакологія протикашльових засобів периферичної дії.
5. Клінічна фармакологія відхаркувальних засобів рефлекторної дії.
6. Клінічна фармакологія відхаркувальних засобів прямої дії.
7. Клінічна фармакологія засобів, які застосовуються під час нападу бронхіальної астми.
8. Клінічна фармакологія бронхолітичних засобів.
9. Клінічна фармакологія засобів, які застосовуються при набряку легень.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію засобів, які використовуються в лікуванні захворювань органів дихання.

Вміти підбирати адекватну лікувальну тактику, враховуючи покази, протипокази.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клінічна фармакологія : навч. посіб. / Є. І. Шоріков [та ін.] ; Буковин. ДМУ. –Вінниця : Нова Книга, 2019. – 512 с.
2. Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.
3. Клінічна пульмонологія : навч. посіб. / І.М.Скрипник, Н.Л. Соколюк, О.Ф. Гопко; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава: ТОВ « Фірма «Техсервіс», 2016. – 260 с.
4. Кишенькове керівництво Глобальної стратегії діагностики, лікування та профілактики ХОЗЛ Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease, GOLD, перегляд 2019 р. / Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. 2019. №7(120). С.52-68.
5. Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман.– Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл.
6. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.

Тема. ХВОРОБИ СТРАВОХОДУ: ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЕЗОФАГЕАЛЬНІ РОЗЛАДИ, АХАЛАЗІЯ КАРДІЇ, ГРИЖІ СТРАВОХІДНОГО ОТВОРУ ДІАФРАГМИ, ГЕРХ, ПУХЛИНИ СТРАВОХОДУ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань клініки, діагностики та лікування хвороб стравоходу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття «функціональні гастроінтестинальні розлади».
2. Етіологія та патогенетичні механізми розвитку функціональних езофагеальних розладів.
3. Класифікація функціональних езофагеальних розладів згідно з Римськими критеріями IV перегляду.
4. Клінічні прояви функціональних езофагеальних розладів.
5. Сучасні принципи лікування функціональних езофагеальних розладів згідно з Римськими критеріями IV перегляду.
6. Етіопатогенез ахалазії кардії.
7. Клінічні прояви ахалазії кардії.
8. Принципи діагностики та лікування ахалазії кардії.
9. Клінічні прояви та принципи діагностики грижі стравохідного отвору діафрагми.
10. Принципи лікування грижі стравохідного отвору діафрагми.
11. Клінічна класифікація гастроезофагеальної рефлюксної хвороби.
12. Клінічні прояви ГЕРХ.
13. Основні методи діагностики ГЕРХ.
14. Сучасні принципи лікування ГЕРХ в залежності від стадії захворювання.
15. Діагностичні критерії пухлин стравоходу.
16. Принципи лікування пухлин стравоходу.

Практичні навички

Знати етіологію, патогенез, класифікацію, особливості клінічного перебігу та лікування найпоширеніших хвороб стравоходу.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
2. Наказ МОЗ України від 31.10.2013 № 943 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при гастроезофагеальній рефлюксній хворобі».
3. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярова, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
4. Денисюк В.І. Внутрішня медицина: підруч. для студентів закладів вищ. мед. освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипл. освіти на основі рекомендацій доказової медицини / В.І. Денисюк, О.В. Денисюк; за ред. В.М. Коваленко. – 3-тє вид, перероб. і допов. – Київ: Моріон, 2019. – 959 с.
5. Коваленко В.М. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
6. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
7. Майданник В.Г. Римські критерії IV (2016): що нового? Міжнар. Журн.педіатр., акуш., та гінек. 2016;Том 10.
8. Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Скляров О.Я., Косий Є.Р., Скляров Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.

Тема. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ГАСТРОДУОДЕНАЛЬНІ РОЗЛАДИ: ЕТІОПАТОГЕНЕЗ, КЛАСИФІКАЦІЯ, СУЧАСНІ ПРИНЦИПИ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ЗГІДНО РИМСЬКИХ КРИТЕРІЇВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань клініки, діагностики та лікування функціональних гастроудоденальних розладів (ФГДР).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Історія розробки критеріїв для діагностики ФГДР.
2. Етіопатогенез ФГДР згідно з Римськими критеріями IV перегляду.
3. Класифікація ФГДР згідно з Римськими критеріями IV перегляду.
4. Діагностичні критерії функціональної диспепсії.
5. Принципи лікування функціональної диспепсії згідно Римських критеріїв.
6. Діагностичні критерії та принципи лікування розладів відрижки і синдрому відрижки.
7. Діагностичні критерії та принципи лікування розладів нудоти та блювоти.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та принципи лікування ФГДР.

Вміти встановити діагноз ФГДР і призначити відповідне лікування

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Майданник В.Г. Римські критерії IV (2016): що нового? Міжнар. Журн.педіатр., акуш., та гінек. 2016;Том 10,
2. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є.Я. Склярова, М.А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
3. Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Скляров О.Я., Косий Є.Р., Скляров Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.
4. Гастроентерологія. За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. Київ, 2007, 720 с.
5. Сімейна медицина у 5 т. / За ред. Є.Х.Заремби // К.: Здоров'я. – 2009.
6. <http://ukrgastro.com.ua/>

Тема. ЦИРОЗ ПЕЧІНКИ: ЧИННИКИ РИЗИКУ, КЛІНІЧНІ ПРОЯВИ, КРИТЕРІЇ ДІАГНОСТИКИ, СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЛІКУВАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з питань етіопатогенезу, класифікації, клініки, діагностики та принципів лікування цирозу печінки.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Епідеміологія цирозу печінки.
2. Етіологія цирозу печінки.
3. Патогенез цирозу печінки.
4. Класифікація печінкової недостатності за Чайлдом-П'ю.
5. Клінічний перебіг цирозу печінки.
6. Сучасна діагностика цирозу печінки.
7. Диференційна діагностика цирозу печінки.
8. Принципи лікування цирозу печінки.
9. Профілактика та лікування ускладнень цирозу печінки:
  - асцит;
  - спонтанний бактеріальний перитоніт;
  - кровотеча з ШКТ;
  - печінкова енцефалопатія;
  - гепато-ренальний синдром;
  - печінково-легеневий синдром;
  - гіперспленізм.

Практичні навички

Знати класифікацію, принципи діагностики та лікування цирозу печінки.

Вміти своєчасно діагностувати цироз печінки, обрати адекватну лікувальну тактику і надавати допомогу при ускладненнях цирозу.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія. За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. Київ, 2007, 720 с/
2. Денисюк В.І. Денисюк О.В. Доказова внутрішня медицина: таємниці, стандарти діагностики та лікування. – Вінниця: ДП ДКФ, 2006. – 704 с.
3. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярєва, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
4. Сімейна медицина/За ред. проф. Є.М. Стародуба. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 810с.
5. Передерий В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.
6. Е.М. Нейко, В.Д. Боцюрко. Внутрішні хвороби. – Київ: Здоров'я, 2000. – 528 с.
7. Внутрішні хвороби / За ред. проф. Глушка: у 2 т. – Івано-Франківськ, 2004.
8. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ЦИРОЗ ПЕЧІНКИ ТА ЙОГО УСКЛАДНЕННЯ: КРИТЕРІЇ ДІАГНОСТИКИ І АЛГОРИТМ ЛІКУВАННЯ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з питань діагностики та лікування ускладнень цирозу печінки.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Основні критерії діагностики цирозу печінки.
2. Діагностичне значення лабораторних та інструментальних методів діагностики цирозу печінки та його ускладнень.
3. Маркери несприятливого прогнозу цирозу печінки.
4. Алгоритм лікування цирозу печінки та профілактика ускладнень.
5. Покази, протипокази до проведення трансплантації печінки.
6. Особливості ведення пацієнтів після трансплантації печінки.

Практичні навички

Знати класифікацію, принципи діагностики та лікування цирозу печінки.

Вміти своєчасно діагностувати цироз печінки, обирати адекватну лікувальну тактику і надавати допомогу при ускладненнях цирозу.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія. За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. Київ, 2007, 720 с/
2. Денисюк В.І. Денисюк О.В. Доказова внутрішня медицина: тасмниці, стандарти діагностики та лікування. – Вінниця: ДП ДКФ, 2006. – 704 с.
3. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярєва, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
4. Сімейна медицина/За ред. проф. Є.М. Стародуба. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 810с.
5. Передерий В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.
6. Е.М. Нейко, В.Д. Боцюрко. Внутрішні хвороби. – Київ: Здоров'я, 2000. – 528 с.
7. Внутрішні хвороби / За ред. проф. Глушка: у 2 т. – Івано-Франківськ, 2004.
8. <http://ukrgastro.com.ua/>

Тема. НАЖХП: ЧИННИКИ РИЗИКУ, КЛАСИФІКАЦІЯ, АЛГОРИТМ ДІАГНОСТИКИ, ЛІКУВАННЯ І ПРОФІЛАКТИКИ

Мета і завдання

Удосконалити знання про чинники ризику, класифікацію, алгоритм діагностики, лікування та профілактики неалкогольної жирової хвороби печінки (НАЖХП).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Навчальні питання:

1. Сучасні уявлення про етіологію і патогенез НАЖХП.
2. Чинники ризику виникнення НАЖХП.
3. Роль адипокінів в патогенезі НАЖХП.
4. Критерії діагностики НАЖХП.
5. Діагностичні можливості інструментальних методів в діагностиці НАЖХП.
6. Сучасні принципи лікування НАЖХП.

7. Рекомендації EASL/EASD/EASO (2016).
8. Особливості оцінки кардіоваскулярного ризику у пацієнтів з НАЖХП.
9. Проблеми профілактики НАЖХП.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування НАЖХП.

Вміти діагностувати та призначати відповідне лікування НАЖХП.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Неалкогольна жирова хвороба печінки. Клінічна настанова, заснована на доказах. 2014. Державний експертний центр МОЗ. Українська гастроентерологічна асоціація. 55 с.
2. Бенца Т. М. (2020). Неалкогольна жирова хвороба печінки та серцево-судинні захворювання: особливості коморбідного перебігу. Ліки України, (1(237), 44–47. [https://doi.org/10.37987/1997-9894.2020.1\(237\).214176](https://doi.org/10.37987/1997-9894.2020.1(237).214176)
3. Association Between Diastolic Cardiac Dysfunction and Nonalcoholic Fatty Liver Disease: A Systematic Review and Meta-Analysis / K. Wijarnpreecha, S. Lou, P. Panjawan [et al.] // Dig. Liver Dis. – 2018. – Vol. 50 (11). – P. 1166–1175.
4. EASL-EASD-EASO Clinical Practice Guidelines for the Management of Non-Alcoholic Fatty Liver Disease. European Association for the Study of the Liver (EASL) & European Association for the Study of Diabetes (EASD) & European Association for the Study of Obesity (EASO) // Journal of Hepatology. – 2016. – Vol. 64 (6). – P. 1388–1402.
5. NAFLD and Extra-Hepatic Comorbidities: Current Evidence on a Multi-Organ Metabolic Syndrome / V. Rosato, M. Masarone, M. Dallio [et al.] // Int. J. Environ Res. Public Health. – 2019. – Vol. 16 (18). – P. 3415.
6. Nonalcoholic fatty liver disease: a new and important cardiovascular risk factor? /L. S. Bhatia, N. P. Curzen, P. C. Calder [et al.] // Eur. Heart J. – 2012. – Vol. 33. – P. 1190–1200.
7. <https://www.worldgastroenterology.org/guidelines/nafl-d-nash>
8. <http://sgastro.com.ua/article/view/MG-2020-3-51>.

Тема. РЕВМАТОЇДНИЙ АРТРИТ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з питань сучасних поглядів на особливості клінічних проявів ревматоїдного артриту та діагностично-лікувальну тактику ведення пацієнтів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, презентація майстер класів за допомогою сучасних інтернет-каналів, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда.

Навчальні питання:

1. Визначення терміну «ревматоїдний артрит» (РА).
2. Класифікація РА.
3. Етіологічні чинники РА.
4. Патогенетичні механізми розвитку РА.
5. Клініка та діагностика.
6. Критерії активності РА.
7. Рентгенологічні стадії РА (за Штейнброкером).
8. Діагностичні критерії РА.
9. Сучасна стратегія медикаментозної терапії РА.

10. Покази до системного призначення глюкокортикостероїдів.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та принципи лікування РА.

Вміти визначати діагностичну тактику ведення пацієнта, трактувати результати додаткових методів дослідження, проводити диференційний діагноз та визначити стратегію лікування намітивши шляхи досягнення мети лікування РА.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960 с.
2. Коваленко В.М. Національний підручник з ревматології / В.М. Коваленко, Н.М. Шуба. – Київ. – 2013. – 672 с.
3. Приступа Л.Н. Ревматологія / Л.Н. Приступа, Г.А. Фадєєва. – Навчальний посібник. – Суми: Сумський державний університет, 2019. – 235 с.
4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 11.04.2014 № 263 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної, третинної медичної допомоги та медичної реабілітації «Ревматоїдний артрит».
5. Anthony F. Harrison's Rheumatology, Fourth Edition (Harrison's Specialty) / F. Anthony, L. Carol. – 2016. – 368 p.
6. Brian F.M. Rheumatology, an issue of medical clinics of North America (The Clinics: Internal Medicine) Kindle Editio / F.M. Brian. – 2021. – 400 p.
7. Karen L. Rheumatology Board Review / L. Karen, L. Aliza. – 2014. – 224 p.
8. Maripat C. Pain in Rheumatic Diseases, an issue of rheumatic disease North America / C. Maripat. – Volume 47-2. – 2021. – 240 p.
9. Maria G. Washington Manual Rheumatology Subspecialty Consult / G. Maria. – 2020. – 408 p.

Тема. ОСТЕОАРТРИТ. ОСТЕОАРТРОЗ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з питань сучасних поглядів на особливості клінічних проявів, критерії діагностики та лікування остеоартиту й остеоартрозу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, презентація майстер класів за допомогою сучасних інтернет-каналів, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда.

Навчальні питання:

1. Визначення термінів «остеоартрит» і «остеоартроз».
2. Форми остеоартиту.
3. Клінічні прояви остеоартиту.
4. Методи діагностики остеоартиту.
5. Сучасні принципи лікування остеоартиту.
6. Класифікація остеоартрозу.
7. Етіологія, патоморфологія, патогенетичні механізми розвитку остеоартрозу.
8. Клінічні симптоми остеоартрозу.
9. Діагностика остеоартрозу.

10. Основні клінічні форми: остеоартроз кульшового суглобу, гонартроз і його ускладнення, вузлики Гебердена, остеоартроз ліктьових суглобів
11. Сучасні принципи лікування остеоартрозу.
12. Профілактика остеоартриту і остеоартрозу.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та принципи лікування остеоартриту і остеоартрозу.

Вміти визначати діагностичну тактику ведення пацієнта, трактувати результати додаткових методів дослідження, проводити диференційний діагноз та визначити стратегію лікування пацієнтів з остеоартритом і остеоартрозом.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960 с.
2. Коваленко В.М. Національний підручник з ревматології / В.М. Коваленко, Н.М. Шуба. – Київ. – 2013. – 672 с.
3. Приступа Л.Н. Ревматологія / Л.Н. Приступа, Г.А. Фадєєва. – Навчальний посібник. – Суми: Сумський державний університет, 2019. – 235 с.
4. Anthony F. Harrison's Rheumatology, Fourth Edition (Harrison's Specialty) / F. Anthony, L. Carol. – 2016. – 368 p.
5. Brian F.M. Rheumatology, an issue of medical clinics of North America (The Clinics: Internal Medicine) Kindle Editio / F.M. Brian. – 2021. – 400 p.
6. Karen L. Rheumatology Board Review / L. Karen, L. Aliza. – 2014. – 224 p.
7. Maripat C. Pain in Rheumatic Diseases, an issue of rheumatic disease North America / C. Maripat. – Volume 47-2. – 2021. – 240 p.
8. Maria G. Washington Manual Rheumatology Subspecialty Consult / G. Maria. – 2020. – 408 p.

Тема. НАБУТІ ВАДИ СЕРЦЯ: ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ХВОРИХ

Мета і завдання

Поглибити знання етіології, патогенезу, клініки, діагностики, диференційної діагностики та лікування набутих вад серця. Вдосконалити знання лікарів-інтернів щодо тактики лікування хворих з вадами серця та штучними клапанами серця (ШКС).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, презентація майстер класів за допомогою сучасних інтернет-каналів, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, архівні дані ехокардіографії серця, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Основні питання етіології, патогенезу та гемодинамічні порушення при вадах серця.
2. Клінічна класифікація та клінічні прояви вад серця.
3. Діагностика та визначення ступеня тяжкості мітрального стенозу.
4. Діагностика та визначення ступеня тяжкості недостатності мітрального клапана.
5. Визначення важкості стенозу аортального клапана.
6. Критерії оцінки ступеня важкості недостатності аортального клапана.
7. Фізикальні методи дослідження: огляд, пальпація, перкусія, аускультация.

8. Електрокардіографія та ехокардіографія серця при вадах серця.
9. Рентгенографія та фонокардіографія серця при вадах серця.
10. Ускладнення вад серця.
11. Клінічна фармакологія груп медикаментозних препаратів, що можуть бути призначені для лікування вад серця (інгібітори АПФ, бета-адреноблокатори, дигоксин, антикоагулянти та антиагреганти) та інших препаратів згідно сучасних рекомендацій.
12. Показання до оперативного лікування при вадах серця.
13. Рекомендації щодо амбулаторного спостереження в безсимптомних пацієнтів з вадами серця.
14. Реабілітація хворих з оперованими та неоперованими набутими вадами.

Практичні навички

Знати критерії діагностики набутих вад серця.

Вміти оцінити функцію штучного клапана серця, діагностувати його дисфункцію та вибрати тактику лікування. Оволодіти сучасними методами лікування набутих вад серця.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жарінов О. Функціональна діагностика / Підручник: за редакцією О. Жарінова, Ю. Іваніва, В. Куця. – К., «Четверта хвиля», 2021. – 784 с.
2. Заремба Є.Х. Кардіологія для сімейних лікарів. Навчальний посібник / Є.Х. Заремба, Ю.Г. Кияк, Л.Я. Бабина та ін. – Київ. – 2011. – 531 с.
3. Коваленко В.М. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
4. Коваленко В.М. Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування / За ред. В.М. Коваленка, М.І. Лутая, Ю.М. Сіренка, О.С. Сичова, 5-тє вид., переробл. і доповн. — К.: МОРІОН, 2021. — 320 с.
5. Наказ МОЗ України від 03.07.2006 № 436 Протокол надання медичної допомоги хворим з вродженими вадами серця.
6. Попов В.В. Хірургічна корекція порушень хордо-папілярного контініума при мітральній ваді серця: монографія / В.В. Попов, О.О. Большак, В.В. Лазоришинець. – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2017. – 118 с.
7. Урсуленко В.І. Механічна підтримка насосної функції серця за допомогою внутрішньоаортальної балонної контр пульсації при складних кардіологічних маніпуляціях і кардіохірургічних операціях. Критерії доцільності та показання / В.І. Урсуленко, К.В. Руденко, О.А. Береговий, С.В. Сало. – К.: ТОВ «ВД «„Агат-Принт”», 2017. – 28 с.
8. Vahanian A. 2021 ESC/EACTS Guidelines for the management of valvular heart disease: Developed by the Task Force for the management of valvular heart disease of the European Society of Cardiology (ESC) and the European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) / A.Vahanian, F.Beyersdorf, F.Praz, M.Milojevic et al. // European Heart Journal. – Volume 43. – Issue 7. – 14 February 2022. – P. 561–632.

Тема. ХРОНІЧНА ХВОРОБА НИРОК В ПРАКТИЦІ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ: ДІАГНОСТИКА, ПРИНЦИПИ ЛІКУВАННЯ, ПРОФІЛАКТИКИ ТА ДИСПАНСЕРНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Мета і завдання

Вдосконалити знання лікарів-інтернів з питань етіології, патогенезу, клініки, діагностики та лікування хронічної хвороби нирок (ХХН).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття «хронічна хвороба нирок».
2. Критерії діагностики хронічної хвороби нирок (ХХН) за KDIGO 2012.
3. Сучасна класифікація ХХН.
4. Стадії хронічної хвороби нирок.
5. Захворювання, що призводять до хронічної хвороби нирок.
6. Сучасні методи діагностики ХХН.
7. Лікування ХХН.
8. Замісна ниркова терапія: покази, підготовка, основні методи, протипокази.

Практичні навички

Знати принципи лікування, профілактики та диспансерного спостереження ХХН.

Вміти діагностувати хронічну хворобу нирок. Вміти призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960с
2. Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
3. Мостовий Ю.М. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – Київ: Центр ДЗК, 2020. - 799 с. .
4. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.
5. Пиріг Л.А., Таран О.І. Дієтичне харчування при захворюваннях нирок // Журнал практического врача.-2003.-№2.-С.46-50.

Тема. ДІАГНОСТИКА ТА ЛІКУВАННЯ НЕФРОПАТІЙ РІЗНОГО ГЕНЕЗУ

Мета і завдання

Поглибити знання про основні причини та патогенетичні механізми розвитку нефропатій різного генезу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, архівні рентгенограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіопатогенез та основні періоди перебігу діабетичної нефропатії.
2. Класифікація діабетичної нефропатії за Mogensen.

3. Діагностика діабетичної нефропатії.
4. Профілактика та лікування діабетичної нефропатії.
5. Причини та основні ознаки розвитку гіпертонічної нефропатії.
6. Діагностика гіпертонічної нефропатії.
7. Ускладнення та лікування гіпертонічної нефропатії.
8. Можливості профілактики ураження нирок при артеріальній гіпертензії.
9. Етіопатогенез ураження нирок при мієломній хворобі.
10. Діагностика уражень нирок при мієломній хворобі.
11. Профілактика та лікування уражень нирок при мієломній хворобі.
12. Етіопатогенез амілоїдозу.
13. Діагностика амілоїдозу.
14. Принципи профілактики та лікування амілоїдозу.

Практичні навички

Знати критерії діагностики ураження нирок при діабеті та артеріальній гіпертензії.

Вміти виявити симптоми ураження нирок при діабеті та артеріальній гіпертензії і призначити адекватне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960с.
2. Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
3. Мостовий Ю.М. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії / За ред. проф. Ю.М. Мостового. – Київ: Центр ДЗК, 2020. - 799 с.
4. Кардіологія для сімейних лікарів: навчальний посібник. Є.Х. Заремба, Ю.Г. Кияк, Л.Я. Бабиніна та ін.; за ред. Є.Х. Заремби. – К.: Поліграфіст, 2011. - 532 с.
5. Настанова з кардіології / За ред. В.М. Коваленка. – Київ: Моріон, 2009. – 1368 с.
6. Сіренко Ю.М., Гіпертонічна хвороба і артеріальні гіпертензії. Донецьк: Заславський А.Ю., 2011. – 304 с.

Тема. АНЕМІЇ В ПРАКТИЦІ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з питань етіології, клініки, діагностики та принципів лікування анемії в амбулаторних умовах.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Епідеміологія анемії.
2. Етіологія залізодефіцитної та постгеморагічної анемії.
3. Загальні симптоми залізодефіцитної та постгеморагічної анемії.

4. Особливості діагностики залізодефіцитної анемії.
5. Особливості діагностики постгеморагічної анемії.
6. Лабораторна діагностика залізодефіцитної та постгеморагічної анемії.
7. Диференційна діагностика гіпохромних анемії.
8. Принципи лікування залізодефіцитних та постгеморагічних анемії.
9. Профілактика залізодефіцитних та постгеморагічних анемії.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування анемії в амбулаторних умовах.
Вміти своєчасно діагностувати та лікувати анемії в амбулаторних умовах.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гематологія і трансфузіологія: підручник / за заг. ред. проф. Гайдукової С.М. [Текст] – К.: Три крапки, 2001. – 762 с.
2. Залізодефіцитна анемія Навчальний посібник для студентів і слухачів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / за заг. ред. проф. Видиборця С.В. [Текст] – Вінниця – Бориспіль: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2012. – 238 с.
3. Клінічні протоколи надання медичної допомоги хворим за спеціальністю «Гематологія» / В.Л. Новак, М.П. Жданова, Р.М. Таран. та ін. - Львів: ЗУКЦ, 2011. — 202 с.
4. Третяк Н. М. Гематологія / Н. М. Третяк. – Київ : Зовнішня торгівля, 2005. – 240 с.
5. Лаповець Л.Є., Лебедь Г.Б., Ястремська О.О. Клінічна лабораторна діагностика: підручник. – Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 472 с.
6. Методи дослідження в гематології : навчальний посібник. / І. О. Дудченко, Г. А. Фадеева, В. В. Качковська, О. В. Орловський ; за заг. ред. проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 55 с.
7. Hematology: basic principles and practice / Ronald Hoffman, Edward Benz, Leslie Silberstein et al. – 2012. – 2384 p.
8. Сімейна медицина/За ред. проф. Є.М. Стародуба. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 810с.
9. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.

Тема. ОНКОГЕМАТОЛОГІЧНІ ЗАХВОРЮВАННЯ В ПРАКТИЦІ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ: КЛАСИФІКАЦІЯ, ДІАГНОСТИКА, МАРШРУТ ПАЦІЄНТА

Мета і завдання

Вдосконалити знання з питань етіопатогенезу, класифікації, клініки, діагностики та принципів лікування онкогематологічних захворювань.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Епідеміологія онкогематологічних захворювань.
2. Чинники ризику онкогематологічних захворювань.
3. Класифікація онкогематологічних захворювань.
4. Критерії діагностики онкогематологічних захворювань.
5. Основні принципи лікування онкогематологічних захворювань.
6. Маршрут пацієнта з онкогематологічними захворюваннями.

Практичні навички

Знати критерії діагностики онкогематологічних захворювань.

Вміти своєчасно діагностувати онкогематологічні захворювання.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ МОЗ України від 08.10.2013 № 866. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Неходжкінські лімфоми та лімфома Ходжкіна".
2. Гематологія і трансфузіологія: підручник / за заг. ред. проф. Гайдукової С.М. [Текст] – К.: Три крапки, 2001. – 762 с.
3. Третьак Н. М. Гематологія / Н. М. Третьак. – Київ : Зовнішня торгівля, 2005. – 240 с.
4. Лаповець Л.Є., Лебедь Г.Б., Ястремська О.О. Клінічна лабораторна діагностика: підручник. – Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 472 с.
5. Методи дослідження в гематології : навчальний посібник. / І. О. Дудченко, Г. А. Фадєєва, В. В. Качковська, О. В. Орловський ; за заг. ред. проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 55 с.
6. Клінічні протоколи надання медичної допомоги хворим за спеціальністю «Гематологія» / В.Л. Новак, М.П. Жданова, Р.М. Таран. та ін. [Текст] — Львів: ЗУКЦ, 2011. — 202 с.
7. Hematology: basic principles and practice / Ronald Hoffman, Edward Benz, Leslie Silberstein et al. – 2012. – 2384 p.

Тема. КЛАСИФІКАЦІЯ, СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ПАТОГЕНЕЗ, АЛГОРИТМ ДІАГНОСТИКИ, ОСОБЛИВОСТІ КЛІНІЧНОГО ПЕРЕБІГУ ТА ЛІКУВАННЯ ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ I ТА II ТИПУ

Мета і завдання

Удосконалити знання з особливостей ведення пацієнтів з цукровим діабетом.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань і ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Клінічна діагностика предіабету.
2. Профілактика та лікування предіабету.
3. Класифікація цукрового діабету.
4. Чинники ризику цукрового діабету.
5. Діагностичні критерії цукрового діабету I типу.
6. Діагностичні критерії цукрового діабету II типу.
7. Сучасні алгоритми лікування ЦД I типу.
8. Принципи лікування ЦД II типу.
9. Первинна профілактика цукрового діабету.
10. Вторинна профілактика цукрового діабету.

Практичні навички

Знати особливості діагностики цукрового діабету I і II типів.

Вміти своєчасно діагностувати цукровий діабет, обрати лікувальну тактику у пацієнтів з цукровим діабетом I і II типів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ендокринологія : Національний підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / Ю. І. Комісаренко, Г.П. Михальчишин, А.М. Урбанович [та ін.]. – 5-те вид., оновл. та допов. Вінниця: Нова Книга, 2020. – 536 с.
2. Ендокринологія : підруч. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / за ред. : Ю. І. Комісаренко, Г. П. Михальчишин. - 5-е вид., оновлене та допов. - Вінниця : Нова кн., 2020. - 532 с. - (Національний підручник).
3. Наказ МОЗ України від 29.12.2014 №1021 «Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Цукровий діабет 1 типу у молодих людей та дорослих».
4. Наказ МОЗ від 21.12.2012 р. № 1118 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при цукровому діабеті 2 типу»
5. Протоколи для лікування цукрового діабету Американської асоціації діабетологів (ADA) 2021 року https://care.diabetesjournals.org/content/44/Supplement_1
6. Урбанович А.М., Пашковська Н.В., Сафонова О.В., Суслик Г.І. Навчальний посібник для лікарів первинної ланки з ведення хворих на цукровий діабет. За ред. А.М. Урбанович. Львів, 2019. 58 с.

Тема. КРИТЕРІЇ ДІАГНОСТИКИ І АЛГОРИТМ ЛІКУВАННЯ НАЙПОШИРЕНІШИХ ХВОРОБ ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з критеріїв діагностики і алгоритму лікування найпоширеніших хвороб щитоподібної залози.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань і ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Поняття про дисфункцію щитоподібної залози.
2. Епідеміологія тиреоїдної дисфункції.
3. Етіологія і діагностика дисфункції щитоподібної залози.
4. Фактори ризику розвитку дисфункції щитоподібної залози.
5. Критерії діагностики і алгоритм лікування гіпотиреозу.
6. Критерії діагностики і алгоритм лікування гіпертиреозу.
7. Критерії діагностики і алгоритм лікування тиреоїдиту.
8. Критерії діагностики і алгоритм лікування нетоксичного вузлового зобу.
9. Критерії діагностики і алгоритм лікування раку щитоподібної залози.

Практичні навички

Знати критерії діагностики і алгоритм лікування хвороб щитоподібної залози.

Вміти своєчасно діагностувати і лікувати хвороби щитоподібної залози.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НІМН України»: Протоколи ведення хворих на дифузний зоб; гіпотиреоз; аутоімунний тиреоїдит. Ендокринологія 2019; 24: Спецвипуск 1.

2. Ендокринологія : Національний підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / Ю. І. Комісаренко, Г.П. Михальчишин, А.М. Урбанович [та ін.]. – 5-те вид., оновл. та допов. Вінниця: Нова Книга, 2020. – 536 с.
3. Паськів В.І. Практична тиреоїдологія. Донецьк: Видавець Заславський О.Ю., 2011. 224 с.
4. Невідкладні стани в ендокринології: навчальний посібник / О.О. Сергієнко, Р.Д. Макар, О.В. Сафонова та ін.; за ред. О.О. Сергієнка. – [2-е вид., перероблене та доповнене]. Львів, 2010. – 93 с.
5. Стандарти надання медичної допомоги хворим з патологічними станами щитоподібної залози в умовах дії негативних чинників довкілля (вид. 2-е, доповнене); за ред. О.В. Камінського. К.: «Старт-98», 2015. 224 с.

Тема. АЛГОРИТМ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ НАЙПОШИРЕНІШИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ГІПОТАЛАМО-ГІПОФІЗАРНОЇ СИСТЕМИ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з критеріїв діагностики і алгоритму лікування найпоширеніших хвороб гіпоталамо-гіпофізарної системи (ГГС).

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань і ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологічні і патогенетичні чинники захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.
2. Класифікація захворювань ГГС.
3. Варіанти клінічного перебігу захворювань ГГС.
4. Типова клінічна картина захворювань ГГС.
5. Поліоргани ускладнення захворювань ГГС.
6. Діагностичні критерії захворювань ГГС.
7. Сучасні принципи лікування захворювань ГГС.

Практичні навички

Знати критерії діагностики і алгоритм лікування найпоширеніших хвороб гіпоталамо-гіпофізарної системи (ГГС).

Вміти своєчасно діагностувати і лікувати найпоширеніші хвороби гіпоталамо-гіпофізарної системи.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ендокринологія: Національний підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / Ю. І. Комісаренко, Г.П. Михальчишин, А.М. Урбанович [та ін.]. – 5-те вид., оновл. та допов. Вінниця: Нова Книга, 2020. – 536 с.
2. Невідкладні стани в ендокринології: навчальний посібник / О.О. Сергієнко, Р.Д. Макар, О.В. Сафонова та ін.; за ред. О.О. Сергієнка. – [2-е вид., перероблене та доповнене]. Львів, 2010. – 93 с.
3. Чернобров А. Д. та ін. Стандарти діагностики та лікування ендокринних захворювань. / За ред. М. Д. Тронька. - К.: Здоров'я України. 2005. - 312 с.
4. Endocrinology and metabolism /Ed. by Pinchera. - London: McGraw Hill Int., 2001. 811p.
5. Handbook of Physiology. Section 7: Endocrine system. Volume III: Endocrine regulation of Water and electrolyte balance. / Ed. by J.C. S. Fray. - Oxford University press, 2000.750 p.